

**HYRYNSALMEN SEURAKUNNAN
KIRKOLLINEN ESINEISTÖ –
ESINEINVENTOINTI 2025**

ESINEINVENTOINNISTA

Hyrnsalmen seurakunnassa toteutettiin kirkollisten esineiden inventointi 1.7-31.7.2025. Työn suoritti FM Matias Komsa. Esineitä tai esineryhmiä inventoitiin yhteensä 186 kpl. Esineitä inventoitiin laidasta laitaan, pääsääntöisesti hieman vanhempaa esineistöä, mutta myös melko tuoretta, sillä nyt on paljon helpompaa inventoida 2000-luvun esineistöä kuin neljäkymmenen vuoden päästä. Tiedot syötettiin Basis-järjestelmään.

Inventoinnin yhteydessä käytiin läpi Hyrnsalmen kirkon ja kellotapulin sekä seurakuntakeskuksen esineistöä. Kävin myös läpi Versolan käytöstä poistetun rakennuksen, joka on ollut kylmillään vuodesta 2019 alkaen, ja otin sieltä joitakin esineitä talteen seurakuntakeskuksen puolelle – mm. hallitsijavakuutuksia ja kokoelma Turmiolan Tommista kertovia tauluja.

Otin inventoitavista esineistä mitat ja valokuvat, ja pyrin selvittämään niiden alkuperää ja historiaa hyödyntämällä arkistoaineistoja, haastatteluja, kyselyitä sekä vertailemalla vanhoja valokuvia ja lehtileikkeitä. Aiempi kattava inventointi oli toteutettu vuonna 1978, mutta silloin inventoitiin pelkästään kirkko. Tämä hankaloitti rukoushuoneen/seurakuntakeskuksen esineistön historian selvitystä.

Työn edetessä esiin saattoi nousta yllättävää lisätietoa, joka joissain tapauksissa muutti käsitystä esineiden taustasta ja tarinasta. Esimerkiksi seurakuntakeskuksen kirkkosalin kirkonpenkit paljastuivat Alvar Aallon suunnitteleiksi. Aalto suunnitteli kyseisen penkkimallin alun perin Seinäjoen kirkkoon.

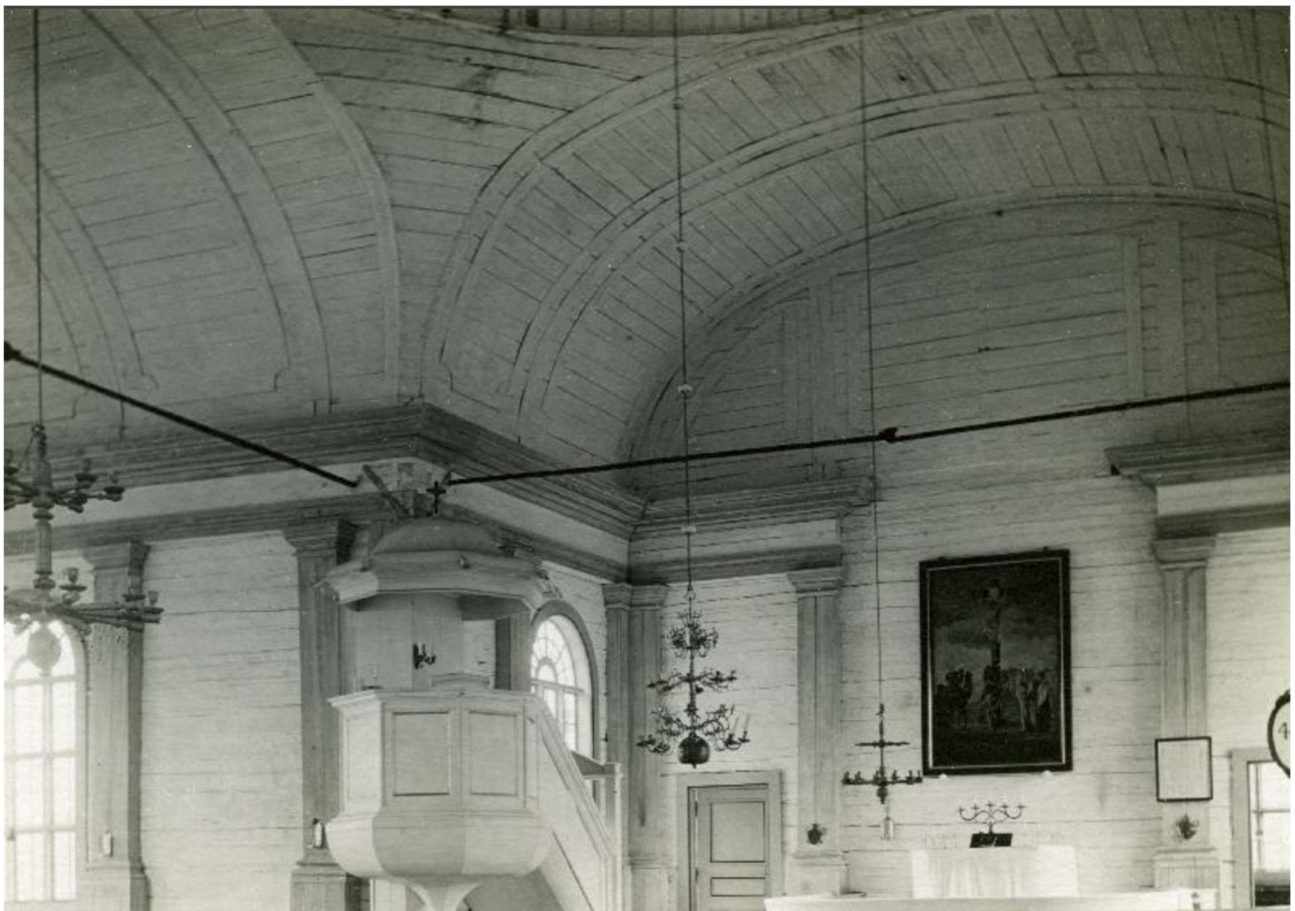
Ohessa esitetään kooste seurakunnan mielenkiintoisimmista inventoiduista esineistä.

Kattokruunu

1700- ja 1800-luvun taitteesta. Hankittu kirkkoon mahdollisesti kirkon valmistumisen aikoihin vuonna 1786. Vuoden 1843 kalustoluettelossa kerrotaan sen maksaneen 100 riikintaalaria hopearahan mukaan ja painavan kaksi leiviskää (noin 17 kg).

Kruunun alapäässä oleva pallo litistyi vuonna 1853 kruunun pudottua. Kruunu oli alun perin 14-haarainen, mutta vuonna 1884 se oli korjattu 16-haaraiseksi.

Kruunu oli sijoitettuna vuoteen 1961 asti kirkon keskuskupolin keskelle kirkkosaliin. Vuosien 1961–1962 peruskorjauksessa kirkkoon asennettiin sähkövalaistus, jolloin kattokruunu siirrettiin roikkumaan kirkon keskeltä enemmän pohjoissakaraan päin. Kruunu poistettiin kokonaan 1980-luvulla tai 1990-luvun alussa kirkkosalista.

Hyrnsalmen kirkko vuonna 1926. Kattokruunu roikkuu kirkon keskikäytävällä. Lähde: Lähde: Seurakuntain keskinäinen palovakuutusyhtiö, Elka.

Kynttelikkö

Messinkinen viiden kynttilän kynttelikkö. Pidetty Hyrynsalmen kirkon alttarilla ainakin 1840-luvulta lähtien. Kynttelikkö näkyy kirkon alttarilla edellisellä sivulla olevassa vuoden 1926 kuvassa.

Siirretty kirkosta rukoushuoneeseen ilmeisesti vuonna 1957, jolloin rukoushuoneen (seurakuntakeskuksen) alttarialue remontoitiin.

Kynttelikkö on jossain vaiheessa poistettu myös rukoushuoneen alttarilta, sillä se otettiin uudestaan käyttöön varastosta 2020-luvun vaihteessa.

Jakkara

Jakkaran pohjassa olevan kaiverruksen mukaan sen on tehnyt Aron Frosterus vuonna 1862, eli kirkon mittavan peruskorjauksen aikaan. Frosterus teki samaan aikaan muun muassa kirkon saarnatuolin ja mahdollisesti tätä jakkaraa on käytetty siellä.

Mahdollisesti kyseessä alun perin vihkipalli tai kirkotuspénkki.

Jakkaran pohjassa oleva kaiverrus.

Ruumispaarit

Ruumispaarit on hankittu 1788.
Sen verhoteline on mahdollisesti
samalta ajalta.

Häpeäpenkki (mustapenkki)

Ostettu 1847–1848.

Vuoden 1995 piispantarkastuksessa piispa kehotti kunnostamaan kellotapulissa olevat häpeäpenkin ja vanhat kattokruunut ja laittamaan ne seurakuntalaisten näkyville. Häpeäpenkistä on piispan mukaan maininta Suomen kirkon historia - teoksessa.

Messukasukka

Kasukka tehty Tukholmassa viimeistään vuonna 1843. Merkitty vuoden 1843 kalustoluetteloon, mutta ei ole merkitty hankinta-aikaa. Kuhmon ja Kajaanin seurakunnissa olevat hyvin samankaltaiset messukasukat on valmistettu noin vuosien 1820 ja 1856 välillä.

Kasukka korjattiin ”perinpohjin” kesällä 1923. Tuolloin ilmeisesti sametti uusittiin.

Kasukan etu- ja takapuolen tunnistaminen ei ole aina itsestäänselvyys. Paltamon vastaava kirkkoherra laittoi kiireessä kasukan väärinpäin – risti eteen, tähti taakse – Hyrynsalmen seurakunnan 150-vuotisjuhlallisuuksissa 1937, mutta virhe korjattiin pian.

Sekä vuoden 1988 että 1995 piispantarkastuksessa piispa huomioi, että kasukka ei ole konservoitomana käyttökelpoinen ja se soveltuisi kunnostuksen jälkeen nähtäville asetettavaksi.

Kasukan etupuoli

Kasukan takapuoli

Kirjatyyny

Viininpunainen käsin ommeltu puuvillasametttinen kirjatyyny, joka koristeltu hopeakaluunoilla.

Etupuolelle ommeltu risti kultalangalla.

Tyynyn kirkkoon lahjoitti pastori Johan Wegeliuksen (1772–1845) puoliso Anna Regina Wegelius (os. Grönström, 1775–1851) vuonna 1845.

Paarivaate

Musta paarivaate, jonka keskellä suuri hopeinen risti. Ristin alla vuosiluku 1871. Paarivaatteen reunoja kiittää hopeiset hapsut. Yhteen kulmaan on kirjailtu "y." ja toiseen "Pn".

Kirkkoherra Jonas Cristian Castrenin (1828–1903) puoliso Wilhelmina Ingeborg Qvickström (1834–1905) lahjoitti kirkkoon uuden paarivaatteen vuonna 1871. Aiempi musta kirkon paarivaate oli saatu vuonna 1850 ja se hävisi 1870-luvulla.

Paarivaatteen kulmissa olevat lyhenteet tarkoittavat luultavasti vaatteen lahjoittajaa Ingeborg Castrenia. "y" onkin siis "I" ja "Pn" on "Cn.". Saman ajanjakson kalustoluetteloissa oleva käsiala vastaa melko hyvin kyseistä tulkintaa.

Ehtoolliskalusto vuodelta 1798

Oululainen hopeaseppä Lars Anders Hahnstedt valmisti vuonna 1798 Hyrynsalmen kirkkoon hopeisen ehtoolliskaluston, johon kuuluu ehtoollismalja (kalkki), öylättilautanen (pateeni), öylättirasia ja viinikannu.

Näitä Hahnstedtin valmistamia hopeisia ehtoolliskaluja säilytettiin ainakin 1800-luvun lopulla lukkari Eeli Juntusen tykönä hänen omistamassaan Salmen talossa.

